

PEÇENEKLER
POLANYA

TRYJARSKI, E. A Note on the relations between the Pechenegs and Poland. *Studia Turcica*, ed. L. Ligeti, 1971, pp. 461-468

Peçeneklerle Polonyalıların arasındaki münaseketler hakkında bu not

28 MAYIS 1993

PEÇENEKLER
AVRUPA

GYORFFY, G. Sur la question de l'établissement des Petchénègues en Europe. *Acta Or. Hung.* 25(1972), pp. 283-292.

Peçeneklerin Avrupada yerleşmeleri sorunu üzerine

28 MAYIS 1993

PEÇENEKLER
TÜRK

18001 MENGES, K. H. Etymological notes on some Păcănăg names. *Byzantion* 17 (1944-45), pp. 256-280

Bazı peçenek isimleri üzerine etimolojik notlar

PEÇENEKLER

PRITSAK, O. The Pečenegs: a case of social and economic transformation. *Archivum Eurasiae Medii Aevi* 1 (1975), pp. 211-235.

Peçenekler: bir sosyal ve ekonomik değişim aşaması

Peçenekler

4814 ISTVANOVITS, M. Georgian data bearing on the Petchenegs. *Acta Or. Hung.* 16 (1963), pp. 319-323

PEÇENEKLER

DONUK,

Abdülkadir (Doç. Dr.), "Peçenekler", *Tarihte Türk Devletleri I*, Ankara, Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, (1987), 269-271.

Uzlar
Malazgirt Savaşı

Kurat, Prof. Dr. Akdes Nimet
"Peçenekler, Uzlar ve Malazgirt Savaşı"
Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Ankara.
1971 sayı 47 ss. 42-46

TARİH

PEÇENEKLER

18000A MACARTNEY, C. A. The Petchenegs. *Slav. and E. Eur. Rev.* 8 (1929-30), pp. 342-355

Peçenekler

Peçenekler

SHEPARD, J. John Mauropous, Leo Tornicius and an alleged Russian army: the chronology of the Pecheneg crisis of 1048-1049. *Jhb. Österr. Byzantinistik* 24 (1975), pp. 61-89.

John Mauropous, Leo
Tornicius ve Varlıq
İddia edilen bu Rus
Ordusu: 1048-1049
Peçenek krizinin
kronolojisi

196 HAZİRAN 1993

f. Pechenegs Peçenekler

JIREČEK, J.K. Einige Bemerkungen über die Überreste der Petschenegen und Kumanen, sowie über die Völkerschaften der sogenannten Gagauzi und Sarguči im heutigen Bulgarien. *Sitzungsberichte der Böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften. Philos.-hist.-philolog. Classe*, 1889, pp. 3-30.

HOWORTH, H.H. On the westerly drifting of nomads from the fifth to the nineteenth century: (3) the Comans and Petchenegs. *Journal of the Ethnological Society of London*, new series, 2 (1870), 83-95.

8230. Horváth, András P.: Pechenegs, Cumans, Iasians + MACARIS-
steppe peoples in medieval Hungary / András Pálóczi Horváth
Wellingborough: Corvina, 1990. - 141 S. : zahlr. III - PEÇENEKLER
und Kt. - (Hereditas) - KIPÇAKLAR
ISBN 0-569-22924-3 31 A 1069

02 MART 1994

31 ARALIK 2004

883 VÖRÖS, Gábor. Relics of the Pecheneg language in
the works of Constantine. *The Turks. 1: Early ages.*
(Editors: Hasan Celâl Güzel, C.Cem Oğuz, Osman
Karatay.). Ankara: (Yeni Türkiye), 2002, pp.617-631.

27 ARALIK 2001

945 TAKÁCS, Bálint Zoltán. Khazars, Pechenegs and
Hungarians in the ninth century. *The Turks. 1: Early
ages.* (Editors: Hasan Celâl Güzel, C.Cem Oğuz, Osman
Karatay.). Ankara: (Yeni Türkiye), 2002, pp.524-532.

09 NISAN 1994

8230. Horváth, András P.: Pechenegs, Cumans, Iasians + MACARIS-
steppe peoples in medieval Hungary / András Pálóczi Horváth
Wellingborough: Corvina, 1990. - 141 S. : zahlr. III - PEÇENEKLER
und Kt. - (Hereditas) - KIPÇAKLAR
ISBN 0-569-22924-3 31 A 1069

09580 KAŽDAN, A.P. Once more about the
"alleged" Pusso-Byzantine treaty (ca. 1047) and
the Pecheneg crossing of the Danube. *Jhb. österr.
byzantinistik* 26 (1977) pp. 65-77.

Peçenekler

Bizans ?

28 MAYIS 1993

Peçenekler

14 HAZIRAN 1993

09581 PRITSAK, O. The Peçenegs: a case of
social and economic transformation. *Archivum
Eurasiae Medii Aevi* 1 (1975), pp. 211-235.

12 AGUSTOS 1994

Dr. Akdes Kurat

T.M.

c.5, sf.101-140, 1936, İst.

Remarriage is allowed for both males and females whether divorced or widowed. They follow patrilocal residence after marriage.

Both nuclear and extended families are found in the community. They follow Islamic law of inheritance. Property is mainly distributed among the sons. However, a widow receives *doani* share, i.e., 12 per cent of the property of her husband. They follow patrilineal descent.

Lap-filling ceremony is observed in the seventh month of pregnancy. *Azan* is uttered in the ear of the child immediately after a birth followed by the naming of the child on the sixth day, *aqiqah* and *mundan* on the twenty-first day and circumcision (*khatna*) at the age of six months to ten years. Marriage takes place at the bride's residence. A *maulana* or *qazi* solemnizes the marriage according to the Islamic rites. The death rites are performed on the tenth, twentieth, thirtieth and fortieth days after a death. They bury the dead at their specific burial ground.

There has been a shift in the occupation from cultivation to trade and labour. Their traditional council (*jamat*) has a strong hold over the community which controls their socio-religious affairs. They have formed *Dhara-dhoran*, an organisation which controls the society and looks after the welfare of the people.

The Patni belong to the Sunni sect of Islam under Hanafi school. They maintain linkage with other Muslim communities regarding socio-economic affairs. They have cordial relations with the local Hindus as well as others. They interdine with other Muslim communities but intercommunity marriages are not allowed.

Both boys and girls avail the facilities of formal education. They use modern and traditional medicare and practise family planning. A section of the people have favourable attitude towards bank facilities but most of them still depend on shopkeepers and money-lenders.

BIBLIOGRAPHY

Crooke, W., *The Tribes and Castes of the North-Western India*, Calcutta, Government Printing Press, 1896.

Misra, S.C., *Muslim Communities of Gujarat*, Bombay, Asia Publication House, 1963.

Rajyagror, S.B., *Gujarat State Gazetteer, Junagadh District*, Ahmedabad, Government of Gujarat, 1975.

Russell, R.V. and Hiralal, *The Tribes and Castes of the Central Provinces of India*, London, Macmillan and Company, 1916.

ABDUL HAQ

Pecenegs

Tribe of Iran and USSR

The Pecenegs are a Turkic tribal confederation of mediaeval central and western Eurasia. Their ethnonym appears in our sources as Tibet. *Be-ca-nag*, Arabo-Persian *Bjnak*, *Bjanak*, *Bjynh*, Georg. *Pacanik-i*, Arm. *Pacinnak*, Greek Rus'. *Peceneg*, Lat. *Pizenaci*, *Bissen*, *Bysseni*, *Bessi*, *Beseneu*, Pol. *Peiczyngowie* and Hung. *Beseny* (<*Beshenagh*) = *Becenak*/*Pecenak*. It has been etymologised, with some uncertainty, as a variant of *bajanak*/*bajinak* 'in-law', i.e. 'the in-law' clan tribe."

Their earliest history and origins are unclear. They have been identified with the *Pei-ju*, noted in a 7th century A.D. Chinese source, the *Sui-shu*, a T'ieh-le tribe, located near the En-ch'u (Onoghur?) and A-lan (Alans). But, this is far from certain. More reliable is a notice in a Tibetan translation of an 8th century Uyghur source on the 'Northern peoples' which tells of *Be-ca-nag* hostilities with the *Hor* (Oghuz), probably in the Syr Darya region. Oghuz traditions appear to confirm this. The presence in their union of the Kangar/Kenger sub-confederation may also point to a tie to this region.

Kangar has been connected with the Kengeres people mentioned in the Kul Tegin inscription and the *Kangaraya* nomads who settled in Transcaucasia. These, in turn, may be related to the Turk toponym Kengu Tarban and the Chinese *K'ang-chu* and Old Iran. *Kangha*. Pritsak derives this ethno-toponym from Tokharian *kanik* 'stone' and suggests that they were Tokharian-speaking, mercantile city-oasis (Tashkent) dwellers.

The difficulty here is that although *Kang*, etc., may be connected with *kank*, *As* cannot be derived

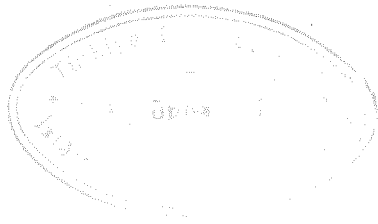
- Iran
- Rusya
- Pecenegler ✓

aşiretleştiğini, Irak'ın Kuveyt'i işgalinde olduğu gibi artık ülkelerin teröre karşı birlik olduğunu söylemektedir¹⁹.

Drucker'in tesbitleri, ABD ve batının gelişmiş kapitalist ülke vatandaşları için doğru olabilir. Ancak, biz bu konuda fevkalade kuşkuluyuz. Çünkü, Irak'ın Kuveyt'i işgaline karşı kurulan ittifak Sırp'ın Bosna ve Ermenilerin Azerbaycan zulmüne karşı yıllardır kurulamıyor. Okyanusta buzullar arasına sıkışan balinalara gösterilen hassasiyet Afrika'da açlıktan ölen insanlara karşı gösterilemiyor. Üstelik, Nikaragua, Guetemala, Kostarika gibi Orta Amerika ülkelerinde ABD terörü yakın zamana kadar devam ediyordu. (Bakınız, Noam Chomsky, "ABD Terörü", Ç. Taha Cevdet, Pınar Yay. İstanbul/1991).

Kanaatimce; eğer insanlık dayanışmacı, insan ve doğa sevgisi dolu, zayıf ve haklıdan yana (Drucker'in ifadesiyle) *Yeni Adem'i* var edemezse, bilgi toplumu ve küreselleşme (Samir Amin'in dediği gibi) Kaos İmparatorluğu olmaktan öte gitmez. BM'i arkasına alarak insani sebeplerle Somali'ye asker çıkaran ABD'nin daha ayak basar basmaz petrol aramaya başlaması Kaos İmparatorluğunun güç kullanmaya, doğal kaynakları elde etmeye ve zayıfı sömürmeye ne çok meyilli olduğunu gösterir. Bütün bunlara bakarak hâlâ güçlü olanın haklı olduğu bir dünyada yaşadığımızı görüyorum.

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI, sayı: 94
(Şubat-1995) İstanbul, s. 61-67.

26 ARALIK 1995

19 DRUCKER, Peter F., age., Bkz. s. 16 ve devamı.

PEÇENEKLER

IX.-XII. Yüzyıllarda Yaşamış

Ünlü Bir Türk Eli

Prof. Dr. Faruk Sümer

Peçeneklerin, Kimekler gibi Orhun Kitâbelerinde adı geçmez. Bununla beraber onların Batı Türk Gök devletine bağlı bir budun oldukları muhakkaktır.

Çin kaynaklarında On Oklar dışında bir çok topluluğun aynı devletin idaresinde bulunduğu bildirilir.

İşte Peçenekler On Oklar'ın dışında kalan bu topluluklardan biri olabilir. Ancak onların On Oklar'a mensup bulunmaları da imkânsız değildir.

Peçenekler'den soylu sayılan üç boyun adı olan "Kanyar'ın Köl Tigin Kitâbesi'ndeki "Keñeres" olduğu kabul edilmiştir. Gerçekten Bilge Kağan 711 yılındaki Suğdak seferini anlatırken: "Kara Türgiş budun yağı olup Keñeres'e doğru gitti" demektedir. Aynı seferde Türgiş ordusunun Bolçu'da yenilmesi üzerine Kara Türgişler Doğu Gök Türkleri'ne başeğdiklerinden Doğu Gök Türkleri onları Tabar denilen yerde kondurmuşlardı. Fakat bu "Keñeres" bir yer adı da olabilir.

IX. yüzyılın ünlü coğrafıcası İbn Hurdabih Türk elleri arasında Peçenekleri de zikreder fakat yurtları hakkında bilgi vermez. Bununla beraber bu Türk elinin Aşağı Seyhun boyları, Aral, Gölü'nün çevresi ile Hazar Denizi'nin doğu kıyılarında yaşadıkları şüphesizdir. Hicri 98 (-716) yılında Hazar Denizi'nin güney doğu kıyısındaki Dihistan bölgesi Türkler'in elinde olup bu Türkler'in başında "Şül" ünvanlı bir bey bulunuyordu. Bu Türkler'in Peçenekler'den olmaları pek muhtemeldir. Çünkü, El-Birûni'nin eserlerindeki bazı kayıtlar Peçenekler'in hakimiyetlerini Ebrek boylarına kadar uzatmış olduklarını gösteriyor.

Anlaşıldığına göre Abbasi halifesi el-Mehdi zamanında (775-785) veya belki de daha sonraları doğudan gelen Oğuzlar, büyük çoğunluğu Aşağı Seyhun boylarında yaşayan Peçenekler'e saldırarak onları Yayık (=Ural) ırmağının ötesine göçmeye mecbur bıraktılar.

Peçenekler Yayık (=Ural) ve İtil (=Volga) ırmakları arasındaki yeri yurt edinerek oturdular. Ancak onlar batı komşuları Hazarlar için gittikçe kaygı

Before turning to their successors, some word should be said about the Khazar state and its institutions. As was noted earlier, the sacral character of the Kaghanel office became paramount at some as yet undetermined time. The actual, day-to-day handling of governmental affairs became the domain of a figure called "the king" in our Muslim sources, who bore the title *Ishad*, Kaghan Beg or simply Beg. According to Ibn Faḍlān who visited the Volga Bulgars in 921–922, the Kaghanel also had deputies, the *K-nd-r* (for *Kündü*, cf. the Hungarian *Kündü/Kende*) and the *Jawsh-gh-r*.

The ruler and his subjects wintered in the cities and with the coming of spring returned to the steppes, following the modified nomadic life-style widespread in Western Eurasia. The Khazar capital, termed alternately *Atil* (or *Itil*) in some sources and *Sarighshin* in others, was a dual city. The ruler, government and army-bodyguard occupied one area and commercial elements the other. The majority of the dwellings were the felt tents of the nomads interspersed with a few clay homes. The only structure made of brick was the king's castle. The entire city was surrounded by a wall in which gates led to the steppe and the river. Revenue derived from a tithe on the huge volume of trade that flowed through the city as well as other taxes. These revenues were sufficient to permit the kaghans to maintain a permanent, paid, standing army (the *Arsīya*). The existence of Khazar coinage is still being debated. Nonetheless, the Khazars were vitally interested in trade and the "Pax Chazarica" undoubtedly did much to promote it. Agricultural pursuits were followed when the populace left the cities in the spring for their sojourn in the steppes. Fishing was also an important activity (confirmed archeologically for many nomadic peoples) and fish, along with rice, was a staple of the Khazar diet. Not surprisingly, then, isinglass was the only Khazar "export" that was genuinely produced by them. Straddling the great commercial routes leading to the Islamic world, Khazaria was one of the commercial giants of the period. This accounts for the relatively detailed accounts we have of them in the Arabic and Persian geographical and historical literature.

The Pechenegs

Al-Iṣṭakhri, the 10th-century Muslim geographer whose notices, as we have seen, constitute a vital segment of our knowledge of the steppe peoples, notes that "a tribe of the Türks was cut off from their homeland and crossed [to an area] between the Khazars and Rum. They are called *Bajanāk*. This was not their dwelling place in olden times, but rather they came to it and conquered

it."³⁵ The people described here are the Pechenegs whose movements were both the result of other migrations in the Central Asian steppes and the cause of still other displacements in the steppes to their west. The task of tracing these movements is, at best, a hazardous procedure as only scattered aspects of this or that migration have been reflected in our sources. Hence, the following is, perforce, an imperfect reconstruction of only the broadest outlines of these momentous events.

The 7th-century dynastic annals of the Sui, the *Sui-shu*, in a notice on the T'ie-lé tribal confederation, mention the *En-k'ü*, *A-lan* and *Pei-ju*, amongst others, living east of *Fu-lin* ["Rome," i.e. the Byzantine Empire]. The reconstructed ancient pronunciation of the Chinese *Pei-ju* approximates the name Pecheneg.³⁶ The notice does not shed any real light on the geographical location of these peoples. The *En-k'ü* (= Onghur-Onoghur) and *A-lan* (Alans), depending on the period in question, can be placed anywhere from the North Caucasian to the Kazakh steppes and the border of Sogdia. The latter region, in light of other information found in Islamic sources, seems most likely, in particular the region going towards the Aral Sea–Syr Darya steppes.

Our earliest firm notice mentioning the ethnonym Pecheneg stems from an 8th-century Tibetan translation of an Uighur report on the peoples of the North. This report notes the *Be-ča-nag* as warring with the *Hor*. The latter is usually a designation for the Uighurs but in this instance probably refers to the Oghuz.³⁷ This notice places them in the Syr Darya region. Further support for this may be seen in the connection of the Pechenegs with the area of *Kang*, the middle Syr Darya and adjoining territories. Konstantinos Porphyrogenetos, in chapter 37 of his *De Administrando Imperio*, notes that three groupings of the Pechenegs are called *Kangar*. However this name is to be etymologized, it is associated with the *Kang* territory and probably with the *Kängäräs* people and the city of *Kängü Tarban* of the Kül Tigin inscription of the Orkhon

³⁵ Al-Iṣṭakhri, ed. de Goeje, p. 10.

³⁶ Paul Pelliot, *Notes sur l'histoire de la Horde d'Or suivies de Quelques noms turcs d'hommes et de peuples finissant en "ar"* (Oeuvres Posthumes de Paul Pelliot, II, Paris, 1949), p. 226, n. 1; Liu Mau-tsai, *Die Chinesischen Nachrichten zur Geschichte der Ost-Türken (T'u-küe)* (Göttinger Asiatische Forschungen, vol. 10; Wiesbaden, 1958), 2 vols., I, p. 128, II, p. 569 where it is identified with *Bashkir*.

³⁷ J. Bacot, "Reconnaissance en Haute Asie Septentrionale par cinq envoyés Ouïgours au VIIIe siècle," *Journal Asiatique*, 244: 147 (1956); Louis Ligeti, "À propos du 'Rapport sur les rois demeurant dans le Nord,'" *Études Tibétaines dédiées à la mémoire de Marcelle Lalou* (Paris, 1971), pp. 170, 172, 175, 176.

Ed. Denis Sinor, The Cambridge History of Early Inner Asia, Cambridge 1992, DIA #p 26709

27 AGUSTOS 1994

ki büyük karışıklık yılları olarak bilinen 854 'lerde Kabarların, daha sonra Macarların ve ihtimâl Kalizlerle Bulgar Iskil (Sekel? bk. Gy. Györffy, *ayn. esr.*, s. 76) 'lerin yurttan ayrılmaları hakanlığı çok zayıflatmıştı. İslavlar durumdan faydalandılar. Ticâret bahânesiyle etrafta tecâvüzi hareketlere giriştiler. Hazer sâhilleri kasabalarını yağmalıyor, tahrib ediyor, ahâliyi öldürüyorlardı (bilhassa 910, 913, 943 yıllarında). Vaktiyle hakanlık gemilerinin huzur içinde dolaştığı deniz ve nehir yollarında emniyet kalmadı. Hazar hükûmet makamlarının kanunsuzluklara engel olmaya çalışmaları İslavları büsbütün azdırdı. Nihâyet Kiyef Rus Prensi Svyatoslav, Türk tarzında kurup techiz ettiği kalabalık kara ve nehir kuvvetleri ile her bakımdan borçlu bulunduğu efendilerini mağlûp, başkenti zapt ve diğer şehirleri tahrib etti (965). Yakınında XII. asırda Saksın şehrinin kurulduğu eski başkent İtil şehri, al-Bîrûni zamanında (1048) bile harâbe hâlinde idi (tafsilât için bk. Dunlop, *ayn. esr.*, s. 238—250). Hazarlar dağıldılar. Tamatarhan' a, Kırım 'a doğru çekilenler topluluk hayatını devam ettirmeye çalıştılar (burada adı bilinen son Hazar hükümdârı Tzul = Çur idi; 1016 'da; bk. Dunlop, *ayn. esr.*, s. 251). Diğer taraftan Hazarlar yabancı ülkelerde de bâzı hâtıralar bırakmışlardır. İshak b. Kündecik, Halife al-Mu'tamid zamanının (870—891) tanınmış kumandanlarından idi. Tegin b. Abdullahi'l-Hazarî üç kere Mısır vâililiği yapmıştır (X. asrın ilk çeyreği). Hattâ Ye'cüc-Me'cüc seddini aramak üzere Halife al-Vâşîk (842—847) tarafından Kafkaslara gönderilen ve Türkçe de bildiği söylenen Sallâm al-Tarcumân (bk. İ. Zichy, *Le Voyage de Sallâm, l'Interprète à la mouraille de Gog et de Magog, K Cs A*, Budapeşte, 1922, III, 191—199; C. E. Wilson, *The vall of Alexander, Asia Major* [F. Hirth Anniversary volume] London, 1923, s. 576—612; krş. V. Minorsky, *Hudûd...*, s. 225) 'in aslen bir Hazar Müsevîsi olduğu rivâyet edilmiştir (Dunlop, *ayn. esr.*, s. 191). Kafkaslarda yaşayan Karaçayların Hazarlarla akrabalığı ileri sürülmektedir (Dunlop, *ayn. esr.*, s. 220 not 1; ayrıca bk. A. Vámbéry, *A Török faj*, Budapeşte, 1885, s. 670—673). Bugün Hazarların hâtıralarından biri Hazer denizinin adıdır.

12 - PEÇENEKLER, UZLAR VE KUMAN (KIPÇAK) 'LAR:

Orta-Asya'dan garba Türk göçlerinin son büyük dalgasını (IX—XI. asırlar) meydana getiren Türk boylarından ilki, Peçeneklerdir. Bunlar, Gök-Türk hakanlığına dâhil kütlelerden biri olup, ihtimâl On-okların (Türğişlerin) bir kısmını teşkil etmek üzere (bk. A. N. Kurat, *Peçenek tarihi*, 1937, s. 30 v.d.; F. Sümer, *Oğuzlar...*, s. 13), Issık-Köl—Balkaş dolaylarında yaşamış, Garbî Gök-Türk hakanlığının çözülmesinden (VII. asır ortaları) sonra da, belki Karluk devletinin kuvvetlenmesi üzerine, Seyhun nehrine doğru gelişen Oğuz ha-

reketi (Marvazi-Minorsky, s. 95) karşısında Garbî Sibirya'ya çekilmek zorunda kalmışlardır (VIII. asrın ikinci yarısı). Kâşgarlı Mahmud'da Peçeneklerin bir Oğuz boyu olarak gösterilmesi (*DLT*, nşr. B. Atalay, I, 57; ayrıca bk. F. Sümer, *ayn. esr.*, s. 312 v.dd.), bu Oğuz ve Peçeneklerin komşu olarak birbirleriyle çekişmelerini belirtir. Bizans imparatoru K. Porphyrogenetos'un eserine göre (bk. A. N. Kurat, *ayn. esr.*, s. 258), geriden gelen Oğuz baskısı sonunda garba çekilen Peçeneklerden bir bölük, Oğuzların yanında kalmıştır („Oğuz-Peçenek“ *DLT*, I, 488); Kâşgarlı'daki Oğuz boyları listesinde yer alan „Peçenek“ bunlar olmalıdır.

Çeşitli kaynaklarda „Patzinak“ (Bizans), „Bisenus“ (Latin), „Peçennyeg“ (Rus), „Badzinag“ (Ermeni), „Beşenyö“ (Macar) adları ile zikredilen Peçenekler, IX. asrın ilk yarısında, Cim ve Yayık (Emba ve Ural) nehirleri havâlisinde buldukları sırada, Hazar şark ticâret yollarının emniyetini tehlikeye düşürmeleri sebebiyle ortaya çıkan Hazar-Oğuz ittifâkı baskısına dayanamıyarak, kalabalık kütleler hâlinde Volga'yı geçip, Don-Kuban havâlisindeki yurtlarından çıkardıkları Macarların topraklarına gelmişlerdi (860—880 sıraları). Bu, büyük göçün ilk hareketi oldu. Macarları önderinden süren Peçenek („Türk Peçenek“ [=Hazarlı Peçenek?], bk. Minorsky, *Hudûd...*, s. 312—315, 443 v.d.; Minorsky-Marvazi, s. 95; F. Sümer, *ayn. esr.*, s. 312) 'lerin gerisinde Oğuzlar, onların da gerisinde Kuman (Kıpçak) 'lar Karadeniz şimalinden garba yöneliyorlardı. Sibirya'ya doğru daha geride de Kimekler bulunuyordu. Peçenekler, 889—893 yıllarında Etel-küzü'deki Macarları Karpatlar-Tisa hattına sürmek sûretiyle, Don nehrinden Dnyeper'in garbına kadar uzanan bozkırlara yayıldılar. *De Administrando Imperio* 'da kaydedildiğine (948—952 'lerde) göre, Peçenekler 8 boya ayrılmışlardı: Ertim (Erdem, Başbuğ, Bayça, sonra Yavdı), Çor (başbuğ, Kügel, sonra Küerçi), Yula (başbuğ, Korkut + an, sonra Kabukşın), Külbey (başbuğ, İpa, sonra Suru), Karabay (başbuğ, Kaydu + m), Tılmaç (başbuğ, Kortan, sonra Boru), Kapan (başbuğ, Yazı), Çoban (başbuğ, Bata + n, sonra Bula; bk. *Byz. turc.*, II, 84, 94, 107, 124, 147, 156, 248, 279; *De Adm. Imp.* 'daki Peçenekler bölümünün nşr. ve Türk. trc. A. N. Kurat, *Karadeniz kızeyi Türk kavimleri ve devletleri*, s. 324 v.dd., 443—445). Aralarından üçü (Ertim, Çor ve Yula) Türkçe „cesur“ mânasındaki „Kangar“ adı (Kangar sözünün, yer adı olabileceği ileri sürülmüş [bk. Minorsky, *Hudûd...*, s. 324; W. Eberhard, *TM*, 1947, s. 14; ayrıca bk. S. G. Klyastorniy, Türk. trc. *Orhun âbidelerinde Kengü'nün kavmi-yer adı*, *Bellekten*, 1954, XVIII, 89—104] ise de, bu hâdiseler sırasında yaşamış olan Bizans imparatoru K. Porphyrogenetos'un kendi eserinde şüphesiz Peçenek kaynağına dayanarak, mânasını „cesur“ olarak kaydettiği Türkçe Kangar adı [Gy. Moravcsik, *Byz.*

BAYINDIR, PEÇENEK VE YUREĞİRLER

Dr. FARUK SÜMER

Yirmi dört Oğuz boyundan yirmi bir teşekküle ait tetkiklerimizi, bundan önce muhtelif makaleler halinde neşretmiştik. Burada geri kalan, başlıkta adları yazılı, üç boydan bahsedilecektir. Bu suretle Oğuz kabîlelerine ait çalışmalarımızın ilk kısmı sona ermiş bulunuyor.

I.

BAYINDIR

Bayındır boyundan diğer Oğuz teşekkülleri gibi ilk önce eserini XI. asrın ikinci yarısında yazmış olan Kâşgarlı Mahmud bahsetmiş ve bu kabîlenin hayvanlarına vurduğu damganın şeklini de vermiştir ki,¹ bu damga asırlar boyunca hemen hiç bir değişikliğe maruz kalmamıştır.

Kitabım XIII. asrın ilk yıllarında telif eden Fahrüddin Mübârekşah'ın Türk kavimleriyle Oğuz boylarından yarım fazlasının mevcut bulunduğu listesinde de bu kabîlenin adı geçmektedir.²

Reşidüddin herkesçe bilinen meşhur eserinin Oğuz ensabına ait kısmında Bayındır boyunu Üçoklar'ın birinci teşekkülü olarak yazmış ve bu kabîle adının mânasını: "*daima nimetli olan*" suretinde izah etmiştir.³ Mezkûr müellif yine aynı yerde bu kabîlenin damgasının şeklini de göstermiş, *ülüş*'ünü yani koyun etinden aldığı hissenin yerini (*sol dirsekten parmak ucuna kadar*) bildirmiş ve nihayet *Becene* (Peçenek), *Çavuldur* (Çavundur) ve *Çepni* boylarıyla müşterek olan *ongun* yani totem kuşunun *sungur* olduğunu söylemiştir.⁴

¹ *Divan-u lûgat it-Türk*, nşr. Kilisli Rifat, İstanbul, 1333, I, s. 56; türkçe tercümesi Besim Atalay, İstanbul, 1939, I, s. 56.

² *Tarih-i Fahrüddin Mübârekşah*, nşr. E. Denison Ross, London, 1922, s. 47.

³ Reşidüddin'in gerek Berezin neşrinde ve gerek bazı yazmalarında (meselâ Topkapı Sarayı, Revan Köşkü Kütüphanesi, Nr. 1518, yaprak 13a)

باشدور یعنی: همیشه بر نعمت باشد şeklinde izah edilmişse de bunun asıl nüshada aynı müellifin eserindeki *Türklerin tarihi ve Oğuz'un cihangirliğinin hikâyesi* kısmında: همیشه نعمت دار باشد (Topkapı Sarayı, Hazine Ktp., nr. 1653, yp. 385a) suretinde yazıldığı gibi olacaktır. Nitekim kitabındaki Oğuz ensabına ait kısmı aynen Reşidüddin'den almış olan Yazıcıoğlu Ali Efendi, bu izahı "*hemîşe bay ve nimetli ola*" tarzında tercüme etmiştir (*Tevârih-i âl-i Selçuk*, Topkapı Sarayı, Revan, nr. 1390, s. 23). Keza Oğuz Han ve evlâdına ait hususlarda, Yazıcıoğlu gibi, Reşidüddin'e bağlanmış olan Ebül Gazi: *Bayındırning mânası nimetli timak bolur*" demektedir (*Şecere-i Terâkime*, T.D.K., İstanbul, 1937, yp. 25b; *Şecere-i Türk*, nşr. Baron Desmaisons, Petersburg, 1871, s. 28).

⁴ Nr. 1518, yap. 13a; nşr. Berezin, s. 34.

des nationalités et des minorités
de l'ex-U.R.S.S.

PARIS CEDEX © Larousse, 1992

— Les *Iénisséiens** (improprement appelés « Ostyaks de l'Iénisseï », ce qui est inexact et source de confusion : les Ostyaks sont des Finno-ougriens dont le nom indigène est *Khantys*) sont implantés, comme leur nom l'indique, sur les deux rives de l'Iénisseï. Actuellement, ils ne sont plus représentés que par quelques centaines de *Kets** ; au XVIIIe siècle, les voyageurs signalent la présence, dans la même région, de peuples iénisséiens aujourd'hui disparus : les *Kots*, les *Assans* et les *Arins*. Les *Kets* sont installés aux environs du confluent de la Toungouska Moyenne et de l'Iénisseï. Les véritables Ostyaks, qui disposent d'un District national autonome, sont à l'Ouest du fleuve, entre l'Ob et le Taz. Tous les autres peuples paléosibériens sont à l'Est de la Léna.

— Les *Youkaguirs* (ou *Ioukaguirs*) sont dans la toundra qui s'étend entre la Lana et la Kolyma, rivière qui les sépare des Tchouktsches ; au recensement de 1979, on en comptait 680. Entre les Iénisséiens, à l'Ouest, et les Youkaguirs, il y a un immense territoire occupé par 400 000 Iakoutes (de leur côté) et par quelque 25 000 Evenki (du côté des Kets).

— Les *Tchouktsches* occupent l'extrémité Nord-Est de la Sibérie, de la Kolyma jusqu'au cap Navarin, qui termine la Presqu'île des Tchouktsches ; ils étaient 13 600 selon le recensement de 1979 et représentent le peuple paléosibérien qui a le mieux résisté à l'histoire (... et à la géographie).

— Les *Koryaks** sont au Sud des précédents, à la base du Kamtchatka ; on en comptait 7 500 en 1979 et ils disposent d'un District national autonome en commun avec les Tchouktsches.

— Dans la presqu'île du Kamtchatka on rencontre les *Kamtchadales** (ou *Itelmènes*, qui est leur nom indigène) ; ils sont 1 300, et ont beaucoup souffert de l'occupation russe au XIXe siècle.

— Enfin, si nous franchissons la mer d'Okhotsk, nous atteignons l'île de Sakhaline et la boucle du fleuve Amour, où

vivent 4 400 *Nivkhes**, qu'on appelait naguère Gilyaks.

Les langues paléosibériennes — On appelle ainsi les langues sibériennes autres que celles qui appartiennent aux familles ouralienne*, altaïque* et eskimo-aleut*. Ce sont les langues des six peuples que nous venons de citer. Au XVIIe siècle, leur domaine était beaucoup plus vaste que de nos jours ; elles sont bordées par les domaines toungouses et turcs. Ces langues sont insuffisamment apparentées pour qu'on puisse parler d'une « famille » paléosibérienne, cependant on peut noter que le tchouktsche, le koryak et le kamtchadale sont suffisamment proches pour qu'on puisse les regrouper en une famille compacte appelée *luorawetlan** (terme qui signifie « véritable homme » en tchouktsche).

PCHAV (*pšauri*) — *Dialecte géorgien, issu du kartluri*, parlé dans les montagnes du Nord de la Géorgie.* (Voir carte pp. 266-267.)

PERMIK — *Langue permienne* écrite, transcription des parlers de la région de Perm.*

PERMIENNES (langues) — *Groupe de deux langues finno-ougriennes*, le komi* (= zyriène) et l'oudmourte* (= votyak), parlées dans la région de Perm.* (Voir carte p. 269.)

Au Moyen Âge, dans la région de Perm (sur la Kama), vivaient les Permiaks, peuple finno-ougrien dont sont issus les Komis et les Oudmourtes ; ils furent convertis au christianisme par saint Étienne, évêque de Russie, en 1372. Cet évêque composa un alphabet pour transcrire

la langue des Permiaks* et traduisit les livres saints à leur intention. Le komi et l'oudmourte, issus du permiak, sont appelés, pour cette raison, *langues permiennes*.

PÉTCHÉNÈGUES (en grec : *Patzinakitai*) — *Tribu oghouz qui fut la première à émigrer vers l'Ouest, à la fin du IXe siècle, et qui a tenté de s'établir dans les Balkans.* (Voir carte p. 268.)

Les Oghouz* étaient une confédération de tribus turques qui nomadisèrent, du VIe au VIIIe siècle, entre l'Oural et la Volga. L'une de ces tribus, celle des Pétchénègues, vivait à l'Est d'un autre peuple turc, celui des Khazars, qui avaient bâti un Empire entre le Caucase, le Don et l'Oural (les Khazars étaient des cavaliers nomades, souvent alliés de Byzance contre les Arabes, mais aussi des sédentaires qui avaient créé des villes très vivantes et bien protégées). En 889, les Pétchénègues traversent le pays des Khazars (avec l'autorisation de leur souverain) et s'installent dans la Russie méridionale (Ukraine), refoulant les Hongrois qui s'y trouvent vers la Roumanie actuelle, puis en Pannonie.

Jusqu'en 950, les Pétchénègues nomadisèrent ainsi entre le cours inférieur du Danube et la basse-Volga. Ils ont combattu, à plusieurs reprises, les Hongrois, les Bulgares, les Russes et Byzance, tantôt alliés des uns contre les autres, tantôt changeant d'adversaire. Puis ils furent refoulés vers l'Ukraine par de nouvelles tribus turques en migration (les *Oghouzes*) et furent finalement écrasés par le Byzantin Alexis Comnène, en 1091. À partir du XIIe siècle, ils disparaissent de l'histoire.

PEUPLES DÉPLACÉS

Depuis la nuit des temps, des peuples entiers migrent à travers les continents : nomades à la recherche de territoires plus

riches, vaincus fuyant leurs vainqueurs, hordes de conquérants s'installant en pays conquis, émigrants pacifiques abandonnant leur pays natal, trop pauvre pour les nourrir, et partant chercher fortune ailleurs, colons en quête de terres vierges et vastes, etc. Ce sont là des peuples qui se déplacent pour se fixer « ailleurs » : leur migration est de leur fait. Ce sont, par exemple, les Hébreux quittant, selon la légende biblique, la terre où ils sont malheureux pour Canaan, la terre que leur a promise leur dieu ; ce sont les Phocéens, abandonnant les rivages de l'Asie mineure pour fonder une « colonie » à Marseille et une autre en Corse ; les Phéniciens, laissant derrière eux la terre cananéenne pour aller fonder Carthage ; les Germains déferlant dans l'Empire romain ; la communauté musulmane émigrant de la Mekke à Yathrib (Médine) ; les Espagnols et les Portugais s'implantant dans le Nouveau Monde où les *conquistadores* leur ont frayé le chemin ; les protestants français fuyant, en Allemagne, les persécutions du roi de France, après l'abolition de l'édit de Nantes ; les « émigrés » de Coblenz pendant la Révolution ; les colonisateurs européens de l'Afrique et de l'Asie ; les colonisateurs yankees et sudistes de l'Ouest américain ; les Cosaques colonisateurs de l'Est sibérien ; les peuples bousculés par les traités qui ont été signés après la guerre de 1914-1918 ; les travailleurs émigrés d'Afrique blanche ou noire et d'Asie du Sud-Est, de l'Inde ou du Pakistan dans nos grands pays industriels.

À côté de ces migrations volontaires, il y a les déplacements forcés, dont l'histoire est pleine. Pour les motifs les plus variés, des peuples entiers ont été déplacés d'un territoire à un autre, sur l'ordre d'un chef, d'un gouvernement, d'un fanatique ou d'un leader prudent. Ainsi était-il banal, dans l'Orient ancien, d'emmener en captivité tout un peuple vaincu, pour en faire autant d'esclaves, lorsqu'il s'agissait d'une guerre politique (en cas de guerre sainte, la règle usuelle était d'exterminer tous les

سده ۱۱/ق ۱۷م، تأسیسات پرتغالیها را در پته ویران کردند و پس از چند هجوم دیگر، بر سواحل شرقی آفریقا چیره شدند و پس از چند دولت نیهانی پته نیز تابعیت دولت عمان را پذیرفت (کورنون، 183-182/II). از آن پس به نظر می‌رسد دولتهای پته و پمبا (م) تحت حکومت واحدی درآمدند و قدرت پته در دوره حکومت احمد بن بوسعید (حک ۱۱۵۴-۱۱۸۸ق) روبه کاهش نهاد (ویلکینسن، 53-56).

با افزایش نفوذ انگلستان بر سواحل شرقی آفریقا و انتقال مرکزیت دولت بوسعیدها به زنگبار، پته تابع زنگبار شد (همو، 57-58) و از آن پس این دولت شهر روبه اضمحلال نهاد، به گونه‌ای که خرابه‌های پته در سده ۱۲/ق ۱۸م موضوع یکی از بهترین اشعار سواحلی شد (ترمیم‌گام، 77).

مآخذ: ابن ماجه، احمد، ثلاث راهمانجات المعجولة، به کوشش تئودر شومفسکی، مسکو، ۱۹۵۷م؛ ادرسی، محمد، نزهة المشتاق، بیروت، ۱۴۰۹ق/۱۹۸۹م؛ ارکوزی، ابراهیم، جامعه و فرهنگ جامعه، تهران، ۱۳۷۲ش؛ کوک، ز.م، مسلمانان آفریقا، ترجمه اسدالله علوی، مشهد، ۱۳۷۳ش؛ نیز:

Britannica Atlas, Chicago, 1996; Cornevin, R., Histoire de l'Afrique, Paris, 1976; EI²; Pearce, F. B., Zanzibar, London, 1967; The Periplus Maris Erythraei, tr. L. Casson, Princeton, 1989; Phillips, W., Oman: A History, Beirut, 1971; Risso, P., Oman and Muscat, London/Sydney; Trimmingham, J. S., Islam in East Africa, Oxford, 1964; Wilkinson, J. C., The Imamate Tradition of Oman, Cambridge, 1987.
بروزمین

پته دوزی، نک: سوزن دوزی.

پچنگها، از اقوام ترک تبار آسیای مرکزی. این قوم مدتی در سرزمین روسیه و نزدیکی بلاد روم (آسیای صغیر) می‌زیستند (بروکهاوس، XXIII(A)/538).

نام این قوم در زبانهای مختلف به صورتهای گوناگون آمده است: مؤلفان یونانی آن را به صورت پاتسیناک و مؤلفان بیزانسی با نامهای پاتزیناکی (پاتزیناکایه)، بی‌چی‌نیگی، پچنگی و جز آنها معرفی کرده‌اند (همانجا). در متون اسلامی عربی و فارسی نام این قوم به صورتهای بجاناک (ابن رسته، ۱۳۹؛ ابو عبید، ۳۳۵/۱) و بچناک (اصطخری، ۲۲۵؛ ابن فضلان، ۱۰۶، ۱۰۷؛ ابن حوقل، ۳۹۶/۲؛ حدود...، ۳۴؛ گردیزی، ۲۷۱؛ ادرسی، ۹۱۸/۲؛ ابوالفدا، ۲۰۵، ۲۲۳) آمده است. کاشغری نام این قوم را بجانک نوشته است (۴۰۴/۱). در زبان گرجی این قوم را پاجینیکی، و در ارمنی پاجیناک می‌نامیدند (EI², VIII/289). در زبان مجاری نام این قوم به صورتهای بیسینی و بی‌چناتی آمده است. در متون لهستانی این نام به صورتهای بیه‌چی‌نیگ و بین چناک، و در روسی پچینگ ثبت شده است (بروکهاوس، همانجا؛ XIX/508، BSE³). همه این نامها برگرفته از بشناق و چناک است که با واژه پاشینوگ در زبان اسلاوی کهن قرابت دارد و به معنای «تیره یا طایفه‌ای با پیوند سببی» است (EI²، همانجا). برخی نام این قوم را مشتق از واژه تخاری کَنک، به معنای سنگ دانسته‌اند (همانجا).

خاستگاه پچنگها نیز مشخص نیست. برخی نام این قوم را به تبت نسبت

داده‌اند (همانجا). کاشغری قوم بجانگ (پچنگ) را در یک جا قبیله‌ای از غزان، و در جای دیگر از ترکان معرفی کرده است (همانجا). گومیلف مدعی است که در اواخر سده ۵م در نتیجه اختلاط ترکان آلتای با مهاجران، مجموعه‌ای مرکب از ۵۴۶ قبیله پدید آمد که تورکوت نام گرفت. اینان به تدریج در سرزمینهای دورتر از آلتای پراکنده شدند و به غرب روی آوردند. پچنگها ظاهراً از این مجموعه بودند که با غزان در آمیختند (ص 25). بارتولد با استناد به نوشته کاشغری و رشیدالدین فضل‌الله، پچنگها را از جمله غزان آورده است (۷/91).

پچنگها خود مجموعه‌ای مرکب از چند قبیله بودند که ضمن امتزاج با کوچندگان ترک تبار ممزوج با سرمتها و قبایل اوگروفین پدید آمدند و اندکی نیز با مغولان در آمیختند. در سده‌های ۲-۳/ق ۸-۹م پچنگها از آسیای مرکزی به غرب روی آوردند و در محدوده میان رود ولگا و کوههای اورال سکنا گزیدند (BSE³، همانجا). ابن فضلان ضمن ارائه مطالبی درباره پچنگها می‌نویسد که آنها در کنار آب آرامی شبیه دریا سکنا دارند و به خلاف غزان مردمی فقیرند (ص ۱۰۶).

غزان که در نواحی شمال شرقی پچنگها می‌زیستند و مردمی ثروتمند بودند، حدود سال ۲۴۶/ق ۸۶۰م پچنگها را به سوی غرب راندند (بروکهاوس، BSE³، همانجا). اندکی بعد در آخرین دهه سده ۹م پچنگها در همسایگی خزران جای گرفتند. خزران نیز برای وصول مالیات، همواره آنان را در معرض تاخت و تاز قرار می‌دادند. پچنگها را وحشیانی با حرص و آز پایان‌ناپذیر که در مقابل پول می‌توان آنها را خرید و در جنگ با دیگر وحشیان و روسها مورد استفاده قرار داد، دانسته‌اند (کستلر، ۱۲۶).

در اواخر سده ۹/ق ۹م پچنگها به محدوده مرزهای غربی خزران روی آوردند و در آنجا مستقر شدند (آرتامونف، 281). گردیزی (همانجا) که در سده ۱۱/ق ۱۱م می‌زیسته، خلاف نظر ابن فضلان را بیان داشته، و پچنگها را خداوندان مال نامیده است. این ماجرا مربوط به زمانی است که به نوشته گردیزی، پچنگها به جنوب و مغرب خزر روی آورده بودند. وی می‌نویسد که از هر ناحیه‌ای از ولایت قیجاق، از جنوب غربی خزر و از غرب سقلاک (اسلاو) مردمی به آنان پیوستند. سپس اشاره می‌کند که این اقوام همه در حال جنگ‌اند و با پچنگها بیکار، و اینان را برده می‌کنند و می‌فروشند. وی ضمن شرح ثروت پچنگها می‌افزاید که آنان دارای گوسفندان، ستوران، ظرفهای زرین و سیمین و سلاحهای بسیارند و کمرهای سیمین دارند (همانجا).

درباره جایگاه پچنگها مؤلف حدود العالم در شرح مربوط به دریای ستیاه (دریای گُزریان یا گرجیان = بنطس) حد شمال آن را جایهای بچناک، خزران، بلغار و سقلاک نامیده است (ص ۱۳-۱۴). مؤلف کوههای شمال قفقاز را حدفاصل میان بچناک خزری و بلغار روس نوشته (همان، ۳۴)، منطقه پچنگها را جنوب سرزمینهای روس و

1. Ugro-fin

MADE YATINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

21 KASIM 2009

دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جلد نهم، تهران، ۱۳۸۳.

sive copper coinage coined in the 18th and 19th centuries by the numerous native states which arose out of the Mughal empire (see J. Prinsep, *Useful tables*, ed. E. Thomas, London 1858, 62-3). In the currencies of modern India and Pakistan, 100 *paīsās* = one rupee, and in that of Bangladesh, one taka.

Bibliography: Yule and Burnell, *Hobson-Jobson, a glossary of Anglo-Indian colloquial words and phrases*², 703-4.

(J. ALLAN)

PEČENEKS, a Turkic tribal confederation of mediaeval central and western Eurasia. Their ethnonym appears in our sources as Tibet. *Be-ča-nag*, Arabo-Persian *Bdjanāk*, *Bdjanāk*, *Bdijnh*, Georg. *Pačanik-i*, Arm. *Pacinnak*, Greek Πατζωνάκιται, Πατζωνάκοι, Rus'. *Pečeneg'*, Lat. *Pizenaci*, *Bissenii*, *Bysseni*, *Bessi*, *Beseneu*, Pol. *Pieczynowie* and Hung. *Besenyő* (< *Beshenāgh*) = *Bečenāk/Pečenāk*. It has been etymologised, with some uncertainty (cf. Pritsak, *Pečenegs*, 211; Bazin, *A propos du nom des Pečénègues*), as a variant of *badjanak/badjinak* "in-law" (> Old Church Slav. *Pashenog*), i.e. "the in-law clan/tribe."

Their earliest history and origins are unclear. They have been identified with the *Pei-ju* (= Middle Chin. *Pək-ńzi^wok = Pečeneg (?), according to Pelliot, *Quelques noms*, 226, n.1), noted in a 7th century A.D. Chinese source, the *Sui-shu*, a T'ieh-lé tribe, located near the En-ch'ü (Onoghur?) and A-lan (Alans). But, this is far from certain. More reliable is a notice in a Tibetan translation of an 8th century Uyghur source on the "Northern peoples" which tells of *Be-ča-nag* hostilities with the *Hor* (Oghuz), probably in the Syr Darya region (Bacot, *Reconnaissance*, 147; Ligeti, *Rapport*, 170, 172, 175, 176). Oghuz traditions (cf. Jahn, *Geschichte der Oğuzen des Rašid ad-Din*, 24-5; Abu 'l-Ghāzī Bahādur Khān, *Shadjara-yi Tarākima*, ed. Kononov, 41-2) appear to confirm this. The presence in their union of the Kāngar/Kenger (Κάγγαρ) sub-confederation (Const. Porph., *De admin. imperii*, 170-1) may also point to a tie to this region. Kāngar has been connected with the Kengeres people mentioned in the Kül Tegin inscription and the *Kangarāyā* (< **Khangarāyē*) nomads who settled in Transcaucasia. These, in turn, may be related to the Türk toponym Kengü Tarban and the Chinese *K'ang-chü* (a term designating the middle Syr Darya and adjoining lands, see Klyash'torniy, *Drevnyeturkskie pamyatniki*, 156-78) and Old Iran. *Kangha*. Pritsak (*Pečenegs*, 212-14) derives this ethno-toponym from Tokharian **kānk* "stone" (cf. Turk. Tashkent "Stone City," *Kengeres* < *kānk* + **āorsoi* > **āurs* > *ārs* > *ās* = **Kenger As*) and suggests that they were Tokharian-speaking, mercantile city-oasis (Tashkent) dwellers. The difficulty here is that although *Kang*, etc., may be connected with **kānk*, *As* cannot be derived from **āorso* (= Iran. *Aorusā* which produces *Urs/Ors*). Pritsak further conjectures that the Kāngars, driven into the steppe by an Oghuz-Karluk-Kimek coalition, became nomads, forming a confederation consisting of Tokharian, Eastern Iranian and Bulgharic Turkic elements. Their connection with Eastern Iranian elements is hinted at in the remark of al-Bīrūnī (*Tahdūd*, tr. 'Alī, 19) regarding a people that "are of the race of al-Lān and that of al-Ās and their language is a mixture of the languages of the Khwārazmians and the Badj(a)nāk." This is echoed in the Old Rus' translation of Josephus Flavius (ed. Meshčerskiy, 454) which adds "the Yas, as is known, descended from the Pečeneg clan/tribe." Németh, followed by Ligeti, however, on the basis of their fragmentary linguistic remains, view them as Common Turkic-speakers (most probably, Kīpčak, see Németh, *Die Inschriften*, 16, 50-1; Ligeti, *A magyar nyelv*, 362, 506, and Györfy, *A Besenyők nyelve*, 170-

91). Anna Comnena (ed. B. Leib, ii, 142) remarks that the Pečenegs (whom she calls "Seythians") speak the same language as the Komans (= Kuman-Kīpčak). Maḥmūd al-Kāshghārī (tr. Dankoff, i, 84), however, seems to lump them together with the Bulghār and Suwār speaking a "Turkic of a single type with clipped ends." The available linguistic material points rather in the direction of Kīpčak. The possibility that they adopted Turkic is not to be excluded.

Islamic geographers (cf. al-Iṣṭakhārī, 10; al-Mas'ūdī, *Tanbih*, 180-1) were aware that the Pečenegs had entered the Western Eurasian steppes in a series of migrations, the source of some confusion regarding the Pečeneg habitat in other Islamic authors. This confusion is furthered by the use of the ethnonym *Basdjirt/Bashdjirt*, etc., to denote both the *Bashkirs* (*Bashkort*) and the Hungarians in both their Bashkirian (Magna Hungaria) and Pannonian homelands. Warfare with the Oghuz (who absorbed some of them, cf. the Oghuz *Pečene*), Karluks and Kimāks drove the Pečenegs from Central Asia into the Volga-Ural/Yayīk mesopotamia and later, with added Khazar pressure in the late 9th century (Const. Porph., *DAI*, 166-7), into the Pontic steppes. Here, they nomadised from the Don to the Danubē. They were, as Kāshghārī notes (tr. Dankoff, i, 92), the closest, of all the Turkic peoples, to Rūm. The Islamic authors, without indicating which of their abodes is meant, note that they were the objects of annual raiding (for slaves and booty) by the Khazars, *Burdās/Burtās* and others of their neighbours (Ibn Rusta, 140; Gardizi/Barthold, 35, 36; *Hudūd al-'ālam*, 101, 142, 160 (commenting that the slaves brought from Khazaria to the Islamic lands "are mostly from here" i.e. the "Khazarian Pečenegs"); al-Bakrī, ed. tr. Kunik and Rozen, 42). Gardizi/Barthold, 35, however, perhaps using information pertaining to their earlier homeland, describes them as rich in cattle, horses and sheep and possessing "many vessels of gold and silver. They have many weapons. They have silver belts..."

The Byzantines, in Constantine Porphyrogenitus' day (d. 959) were eager to use them to control the steppe approaches to the Empire. According to the *De adm. imp.*, the Pečeneg union was composed of 8 tribal groupings (lit. θέματα "provinces"), headed by "great princes," four on each side of the Dnieper (reflecting Turkic bipartite, left-right organisational principles). These further subdivided into 40 "districts" (μέρη), clan groupings (?). This internal organisation, like other steppe polities, was dynamic. Thus Cedrenos (ii, 581-2) reports 13 tribes in the 11th century. The names of the 8 tribal groupings, consist of two parts, the name proper, usually a horse colour, and with some possible exceptions, the titles of their rulers, e.g. Χαβουξιν-γυλά *Kabukšin-Yula* "the tribe of the Yula with bark-coloured horses," Συρου-κουλπής *Suru Kül Bey* "the tribe of the Kül Bey with greyish horses." The *De adm. imp.* also notes the names of the "great princes" (hereditary positions, passed from cousin to cousin) at the time they were expelled from their Volga-Ural/Yayīk habitat, ca. 889 (*DAI*, 166-9; Németh, *Die Inschriften*, 50-1; Ligeti, *A magyar nyelv*, 507-11). None of the contemporary sources (Byzantine, Rus' or Islamic) notes the presence of a supreme executive authority in this tribal confederation. The *Hudūd*, 101, merely comments that they were ruled by an "elder" (*mihtar*) and had no towns. The notice in Abū Sa'īd (d. 1286, preserved in Abū 'l-Fidā, d. 1331), reporting that they had a town, *Badjanākiyya*, and were ruled by a *Khākān* (Abū 'l-Fidā, *Taqwīm*,

20 OCAK 1996

Dergi / Klib
Kütüphane Müdürlüğü